

μεγίστην υπόληψιν ὡς ποιητοῦ. Ἐνταῦθα ἀνοίγεται ὠραῖον στάδιον εἰς τὰς Ἑλληνίδας. Ὑπάρχουσι πολλά αὐτῶν, ὡς δὲν ἀμυδρῶς ἀλλομεν, δυνάμεναι νὰ παρέχωσι σκηνὰς καὶ χαρακτῆρας ἐνδιαφέροντας καὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς ξένους. Τὸ πεδῖον μένει ἐτι ἀγεώργητον. Οἱ Σοῦτσοι καὶ τοὶ μικρὰν μόνον γωνίαν ἀροτριάσαντες, παρήγαγον ὅμως ζωηρὰ μυθιστορήματα.

» Ἐν ἄλλαις προσπάθειαις εἰς δημιουργίαν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἢ σύττασις ποιητικῶν ἀγῶνων ὑπὸ τοῦ εὐεργετικοῦ Κ. Ράλλη ἐστὶν ἀξία ἰδίως προσοχῆς. Κατ' ἔτος οἱ λογάδες τῶν Ἀθηνῶν, δέσποιναι καὶ εὐδόκιμοι ἄνδρες, πορεύονται εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν καθηγητῶν τὴν ἀπαγγέλλει λόγον ἐπικρινῶν τὰ σταλέντα εἰς διαγωνισμὸν ποιήματα, τὸ δὲ νικητὴρον τούτων ἀνακηρύσσεται ἐν μέσῳ ἐμφημιῶν. Οἱ λόγοι οὗτοι δημοσιεύονται ἐν τῇ *Πανδώρα*. Ὁ ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ λόγος τοιοῦτος τοῦ Κ. Ραγκαῶν εἰσὶν ἀξιοθαύμαστος, πλήρης σοφῆς κριτικῆς ἐρεῦνης, ἐνιαχοῦ ὅμως, ἡδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον ῥέπων· ἀλλ' ἴσως ὑπάρχει εὐλόγος τούτου αἰτία.

» Τὴν τοιαύτην ἐμφύχωσιν τῆς ποιήσεως ἤθελον ἴσως νομίσει οἱ ἡμέτεροι οὐχὶ τόσο ἀποτελεσματικῆν. Οἱ ἡμέτεροι εἰς ἀγῶνα προβαλλομένων ποιημάτων συγγραφεῖς δὲν θέλωσι τὸν κόσμον πολλάκις ὡς ποιηταί, ἐν Ἑλλάδι ὅμως ἀναντιρρόητως ἐπιτυχάνουσιν. Ἡ περὶ τὴν ποίησιν ἀναγεννωμένη εὐαισθησία ἐστὶ λίαν εὐδῆλος κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1855) ἐστάλησαν εἰς τὸν διαγωνισμὸν τινὰ ὄντως καλὰ ποιήματα. Τὸ βραβεῖον ἐδόθη εἰς τὸν Κ. Ὀρφανίδην, οὗ τὸ ποίημα ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ἐνώπιον ἡμῶν νῦν φυλλαδίῳ τῆς *Πανδώρας* τοῦ Ἰουνίου 1855 (ἐνταῦθα ὁ συντάκτης τῆς διατριβῆς ἀναλύει μετ' ἐπιτυχίας τὸ βραβευθὲν ποίημα τοῦ Κ. Ὀρφανίδου Ἄννα καὶ Φλωρος, εἴτα προσεπιφέρει).

Μετὰ χαρᾶς βλέπομεν ὅτι παρὰ τοῖς Ἑλλησιν εἰσὶ καὶ οἱ γινώσκοντες τῆς Ἀγγλικῆς φιλολογίας ἔχοντες. Ἐν τῷ ἐνώπιον ἡμῶν βιβλίῳ βλέπομεν μεταφράσιν τοῦ περὶ Σωκράτους κεφαλαίου τῆς ἱστορίας τοῦ Γρότου. Πολλὰ περὶ τοῦ Βύρωνος καὶ τοῦ Οὐάσιγκτων Ἰρβινγκ, ἀνέκδοτά τινὰ περὶ τοῦ Μίλτωνος καὶ σημειώσεις περὶ τοῦ Καρόλου Δίκενς. Τὸ βιβλιογραφικὸν μέρος τοῦ Περιοδικοῦ ἀγγέλλει τὴν μεταφράσιν (γρ. μετατύπωσιν) τῆς Προόδου τοῦ ἀποδημητοῦ. Ἑλλην. τις (1) ἐδημοσίευσεν Ἀγγλοελληνικὸν λεξικόν. Ὁ Κ. Παρμενίδης γορηγεῖ καλὰς μεταφράσεις ἐκ τῶν περὶ οἰκιστῶν τοῦ Δούγγ-Φέλου καὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Βράιαντ. Βλέπομεν ἐπειτα ἐξέτασιν τῆς Ἀμερικανικῆς ἐκδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας τοῦ Δ. Σμιθ. Καὶ ἐπὶ τέλους εὐρίσκομεν ἀγγελίαν περὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λεξικοῦ τοῦ διδάκτορος Σμιθ. Ὁ μεταφραστὴς Κ. Πανταζῆς, ἐξαιτητῆς παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς

Παιδείας συνδρομῆν εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐπιχείρησιν, ἔλαβεν εὐνουστάτην ἀπάντησιν, ἐν ἣ ἡ χρησιμότης τοῦ ἔργου τοῦ διδάκτορος Σμιθ ἐκτιμᾶται πολὺ εὐζηλοτέρῳ ἢ ὅσον ἐκτιμηθῆται μετὰ πολὺν ἐτι χρόνον ὑπὸ τῆς Βρετανικῆς Κυβερνήσεως.

» Ταῦτα, πιστεύομεν εἶπιν ἱκανὰ εἰς ἀπόδειξιν τῆς δραστηκότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος· ἡδυνάμεθα νὰ καταδείξωμεν ὅτι ἡ αὐτὴ ζωηρὸς ἐμφύχωσις καὶ ἐν ἄλλοις κλάδοις τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως [ἐνταῦθα ποιεῖται λόγον περὶ ἐρμολογικῆς καὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν εἰς τὴν ἐν Παρισίαις ἐκβετιν ἀγαλματιῶν, λέγων ὅτι ἡ πατρίς τοῦ κειμένου ἀνέλαβεν αὐτὴν τὴν γλυφίδα, καὶ περιγράφων τὰ εἰρημένα ἀγαλματῖα κατὰ τὴν ἐν τῇ *Πανδώρα* περὶ αὐτῶν ἐκθεσιν, εἴτα προσθέτων ὀλίγα περὶ τοῖς πλοῦθου τῆς ναυτιλίας, λέγει] « Ἐπεὶ ἐσώρησαμεν τὴν *Πανδώραν* μετὰ μεγίστης γηλοσύνης. Ὅφειλομεν νὰ χορηγήσωμεν πᾶσαν δυνατὴν ἐμφύχωσιν τῆς ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ἀγωνιζομένοις φιλοπατρίταις. Ἐπάρχει εἰς κίνδυνον, ἀφ' οὗ ἀνάγκη μετὰ μεγίστης προσοχῆς νὰ προφυλάττωνται. Μεταδίδοντες γνώσεις πρέπει νὰ προσπαθῶσι νὰ διεγείρωσιν ἀληθῆ ἢ ἡλικίαν καὶ γνησίαν εὐσέβειαν. Ὁ Προμηθεὺς ἀπαλλάττων τοὺς ἀνθρώπους τῶν πρώτων αὐτῶν ἀναγκῶν κατέστησε τοὺς θνητοὺς τόσο δολομηχάνους καὶ αἰμυλομήτας, ὥστε ἐνόμισαν ὅτι δύνανται νὰ φηλητεύωσι τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θυσίας αὐτῶν. Ὁ μῦθος οὗτος ἔχει ἀείζων σημασίαν. Ἔστι φόβος μὴ ὁ Ἑλληνικὸς χαρακτῆρ μετατρέψῃ τὴν οὐδύνοιαν αὐτοῦ εἰς ἰδιοτέλειαν; Ἄς ἔχωσιν οἱ σπουδαῖοι οὗτοι ἄνδρες τὸ θάρρος αὐτῶν εἰς τὸν θεόν . . . Ἄς διάγωσιν ἀδιαλείπτως . . . ὑπὸ τὸ ὄμμα αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτοῦ καὶ οὕτω μόνον! . . . θέλωσιν εὐδοιωθῆ· καὶ θέλωσιν ἴδει τὸ ἔθνος αὐτῶν ἀπελευθερούμενον τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀπορίας, λαμβάνον θέσιν μεταξὺ τῶν βασιλευσόντων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, καὶ ἐκπληροῦν δεξιῶς καὶ κατὰ πάντα τὴν προωρισμένην αὐτῷ ἀποστολήν ».

ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΝ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ.

—ο—

Ἐν τῷ 85 φυλλαδίῳ τῆς *Πανδώρας* κατεχωρίσαμεν τὸ ἐν Μονεμβασίᾳ περισωθὲν καὶ ἤδη ἐν τῇ Δημοσίᾳ τῶν Ἀθηνῶν βιβλιοθήκῃ κατατεθειμένον Χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου τοῦ Πρεσβυτέρου, ἀρέντες κενὰ ὅλα τὰ παρεφθερμένα μέρη. Ἐπειδὴ δὲ ἀντίγραφον αὐτοῦ τούτου τοῦ Χρυσόβουλλου σώζεται ἀκέραιον ἐν Κυθήροις, φροντίσαντες ἐλάβομεν ἴσον ἀπαράλλακτον, τὸ ὁποῖον παραθέτομεν

(1) Σ. Σ. Ἐνωσὶ τὸν ἐν Σύρῳ φιλότιμον Κ. Γ. Πολυμέρη, οὗ τὰ πιστότητα προχέουσι ὁσημέραι ἀξιόλογα βιβλία

ἐνταῦθα. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ διὰ πλαγίων στοιχείων χωρία, συμπληροῦσι τὰ χάσματα τοῦ Χρυσοβούλλου τῆς Μονεμβατίας, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ καταδεικνύουσι τὰς διαφοράς.

—o—

Ἰδιόγραφος ἐν Χρῶ τῷ Θῷ πιστὸς βασιλεὺς
καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Κιρηνεὺς
ὁ Παλαιολόγος.

—o—

† Κἂν εἰ μήπω πρότερον εἴρη πλείστα δὴ παραπλήσια γενέσθαι βασιλεῦσι τε ἄλλοις καὶ οὐχ ἥττον ἢ εἶναι καὶ νομισθῆναι τουλοικοῦ γίγνεσθαι, ἴσως ἂν ἴσως ἢ νῦν αὕτη παρούσα καὶ προτιθεμένη τῇ βασιλείᾳ μου πρᾶξις, ἐρεῦρε τὴν τοῦ τοιοῦτου καλοῦ τύπον ἀμέλει· καὶ ἐφ' ἑαυτῇ κεκίνηκεν ἂν ἢ μᾶλλον ἐρεῖν, δι' ἑαυτὴν ἐκαίνισε πάντως ἀρχὴν οὕτω λαβόντα καλλίστην, πρὸς τὸν εἰρηστικὸν χρόνον, ἐνεργῆ δεῖκνυσθαι· οὕτω πολὺ πάντοθεν ἔχει τὸ πείθον αὐτῇ καὶ καταναγκάζον εὐλογον· τὸ γὰρ δὴ κατὰ τὴν Πελοπόννητον περιώνυμον ἄστει Μονεμβατίας, ἔστι μὲν ὡς ἀληθῶς τῶν κατ' αὐτὴν δὴ ταύτην μακρῶ προέχον καὶ τὰ πρῶτα δὴ σαφῶς ἀπάντων φερόμενον ὡς μηδένα μηδενὶ τῶν ταύτη γε ἄλλων, λείπεσθαι λόγον, ὥστε καὶ παραβάλλειν εἰσεῖται. ἔστι δ' ἄρα καὶ τῶν ἄλλων ἄλλη πάντων πάντη καλλίστων, ἐπισημῶς ἐγαρίθμοι· καὶ μὴ πολλῶν λείπεσθαι ζυγχοῦν· νέον μὲν ἐπεικῶς ὄνομα καὶ κλέος· καὶ οὐ πόρρωθεν τῶν ὀπισθεν χρόνων ἦγον, μυρίας δὲ ὅμως καὶ πικρὰς τῆς εὐφημίας καὶ πανταχοῦ κομπεῶν, ὡς εἴτε καὶ ἄλλο τῶν ἐπιφανῶν καὶ περιδόξων ἀκούειν· οὕτε ἐπὶ μόνῃ τῆς βασιλικῆς ἡγεμονίας καὶ ἡγετέρας, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν τῆς ἀλλοτρίας ἐπάσης· καὶ γὰρ δὴ τὰ τε ἄλλα κοσμεῖ τὸ ἄστυ, καὶ θέτεως εὐκαιρία καὶ πρὸς ἀπράλειαν ἐνυμνότης· καὶ πληθὺς μάλιστα οἰκητόρων καὶ πολυηλικία· καὶ πολιτεία· εὐγένεια· καὶ τεχνῶν ἀσκήσεις· καὶ ἀγορᾶς δαψιλεῖα πάντων πᾶτα· εὐεμπορώτατον τε εἰ δὴ τι καὶ ἄλλο μάλιστα πρὸς ἅπαντα πλοῦν καὶ θαλάσσης ἅπαντα μέρη, θέτεως εὖ ἔχον· καὶ τοίνυν πολὺ τὸ τῶν οἰκούντων ἐνταῦθα ἱκανόπλοον καὶ θαλαττουργῶν Ῥωμαλεότης τε καὶ φρόνημα ἰσχυρὸν τε καὶ ἐμπρακτον· καὶ τὸ κάλλιστον τῶν ἄλλων μάλιστα, ἢ πρὸς τὴν βασιλείαν ἐνεργῶς τε καὶ ἀτρέπτος παντάπασιν εὐνοία· καὶ ἢ πρὸς τὸ γένος ἀναφορά τε καὶ κοινωνία, πάντων ἀνάλωτος καιρῶν τε καὶ πραγμάτων εὔτε καὶ ἄλλως ἐχόντων ἐν πολλοῖς ἤδη τῶν προλαβόντων χρόνων, τὴν πείραν δοῦσα· καὶ τὸ πιστὸν καθάπαξ, ἀσίστον ἐγγράμμεν. Καὶ τὰ μὲν τοῦ ἀστεος ὡς ἐν ὀλίγοις, οὕτω φεύγοντι τῷ λόγῳ τὸ μῆκος· ζυλλαγγάνει δὲ τι καὶ τοῦτο νῦν εἶναι θαυμάσιον οἶον· ὅτι τῇ κατ'

αὐτὸ πάντως ἀγνωστῆ ἐκκλησίᾳ, ποιμὴν ἀρτίως παντ' ἄριστος· πολλὸς τοῖς κατὰ Θεὸν ἐκ νέου πάντοι καὶ ἐς γῆρας ἤδη βαθῆ, τοῦτο νῦν ἤδη καμάτους ἐγκαρτερήσας· καὶ κατακεκοσμημένος εἰς ἄκρον τῆς μορῆς αὐτῆς βιοτῆς ἀτρέπτος ἐς τοσοῦτο τῆς ἐξ ἀρχῆς ἐστάσεως καὶ παντάπασιν ἀνευδύτως, ὡς περ εἰ τις νέος θερμῶς ἀπείρητο καὶ μὴ παρατισούτο προκόψας τε καὶ προήτυκῶς· καὶ μὴν πλείστον ὕσον ὑπὸ τῆς οὕτω χρονίου καὶ πολυετοῦς καὶ βιαίου σφόδρα κατὰ τὸν Θεὸν λόγον βώσεως, καὶ σωματικῆς θαλασσησεως καὶ προσιαλαιπωρίας ἀπάσης ἐνηθλητικῶς καὶ σφόδρα ἐκτετηγμένος, οὐ τῷ γῆρα μᾶλλον ἢ τοῖς, γε τοιούτοις πόνοις, ἔτι θαυμαστῶς ἐμμένει καὶ διακαρτερεῖ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀκλινῆ γνώμην· καὶ ὡς περ νῦν μᾶλλον ἐπειγόμενος καὶ σπουδάζων δῆλος ἐστίν· ἀλλ' οὐχ ὡς ἂν ἤδη τοσοῦτο προλαβῶν· καὶ καταστάς ἤδη πως ἀσφαλῶς ἐν λιμένι καὶ γῆρας ἀμέλει καὶ τῆς περὶ τάχα τὸν τοσαύτης ἕξεως· καὶ σφόδρα ὑπ' ἀμφοῖν τοῦτε πανσέμου τοῦδε γῆρας ὡς εἴρηται, καὶ τῶν τοσοῦτων καμάτων καὶ ἀσκητικῶν ἰδρώτων τὸ σῶμα κατακαμπτόμενος, οὐκ ἐπειθ' ὅμως κάμπτεται τὴν καλλίστην ταύτην γνώμην· οὐδὲ χαλᾶ καταβραχὺ καὶ τῶν τόνων οὐκ ἐνδίδωσιν οὐδὲ νικᾶται τὸ φρόνημα· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα, ἥττηται ἤδη· καὶ νῶτα θίδωσι τε καὶ τρέπεται· ἐπὶ τοσοῦτων τῶν προλαβόντων καὶ πόνων καὶ χρόνων· ὁ λογισμὸς δὲ ἀήττητος, κόρον οὐκ ἔχει οὐδὲ πῶ τῶν καλῶν ἀξιοῦ· οἷα δὴ ἐπὶ πάντων γίγνεται καὶ μόνον τὸν ἐπὶ τοῦτοις ἔρον ἀδαπάνητόν τε καὶ παντάπασιν ἀκάματόν τε καὶ ἀνεπίστροφον, οἶεται δεῖν εἶναι ταῦτ' ἄρα καὶ τοσαύτην καὶ ἐπὶ τοσοῦτοις ἡδη τοῖς ἔτεσι συλλεζόμενος τὴν πνευματικὴν ὡς ἔφην κατάστασιν καὶ προειληρῶς οὕτω πάντοι πόρρω καὶ καταπεράνας εὖ μάλκ τελεσιουργῶν τοῦ βίου τὴν πρόθεσιν ἀσφαλῶς τε καὶ γεννικῶς, ὡς καὶ τοῦ βίου τοῦδε καὶ τῆς ὑψηλῆς ταυτησὶ παιδείας παράδειγμα καὶ τύπος ἐμψυχος περιπολεῖν ὡς ἀληθῶς δὲ καὶ εἶναι καὶ τοῖς πολλοῖς ὑπειληφθαί, οὐκ ἀγαπᾶ τουλοικοῦ· ὁ δὲ, διὰ παντὸς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔχει· καὶ ὥσπερ εἰ πλείους μὲν οὖν τῶν εἰσαγωγῆ γρωμένων νῦν εἶναι δὴ καὶ χθές καὶ πρὸ τρίτης, καὶ αὐτὸς αἰεὶ παρασκευάζεται, καὶ εὐοικεῖν ὥσπερ ἀγωνιζόμενος καὶ δεδιότι καὶ προδραμῆν σπουδάζοντι· καταγυμναζόμενος τὸν ἅπαντα χρόνον καὶ κατατρύχων ἀπέραντα κάμνον· τὸ σῶμα πόνους ἀνευδύτοις ἀπιτίσις τε καὶ ἀγρυπνίαις καὶ στάσεσι συντόνοις· καὶ τίμι τῶν εἰθισμένων καὶ καλλίστων ἀγώνων· οὐ καὶ νομίμων· μᾶλλον δὲ καὶ πλείον ἢ τέως νομίζεται τοῖς καλῶς ἠργμένοις καὶ περὶ τὸν πνευματικὸν δρόμον ἀκμάζουσιν, αὐτὸς ἔτι πῶ καὶ νῦν, ἐπὶ τοσοῦτων τῶν ἐτῶν κατατεινόμενος. Καὶ μὴν καὶ τᾶλλα κατὰ τὸ ἦθος ἅπαντα τοῦ θαυμασίου τοῦδε ποιμένος, ἀναλογεῖ τε καὶ συμβαίνει πρὸς ταῦτά τε καὶ πρὸς ἄλληλα· εἶον ἢ τῆς ἀγάπης πρὸς ἅπαντας ἐλευθεριότης· τὸ ἀόργητον θαυμάσιον εἶον τὸ φιλοικτον· ἢ τῆς ψυχῆς γαλήνη τὸ μῆτε λογισμοῖς μῆτε λόγοις, μῆτ' οἰεσθαι μῆτε

λέγειν περί ότουον φλαυρον ούδέν· αλλά περί πάντων και βούλεσθαι και δοκείν, και λέγειν πάντ' αγαθά· εκ των οικου θησαυρων ως εοικε το πιστόν έχοντα· και τὰ ελ' όμου καθόλου συνελείν άπαντα. ών μεγίστης όντως εκκλησίας και πολυθρέμνος αρχιερεί και ποιμένοι δεί, και εστιν εργωδέστατον όμου και σφόδρα σπάνιον, ενί ξυλλαχείν· ως περ επ' αυτώ δη προδήλως, περί ου νυν ό λόγος εστι· και μηκύνειν ως εοικεν ου δεί περαιτέρω πλην όπερ άνωθεν ό λόγος ξυνεωράμενος άπερήνατο, τοσαυτα δη τά τε του άνδρος κατά θεόν ευδοκιμήματα και το της πολιτείας και του βίου περιφανές, και υπερηρμένον και σχεδόν άπαραμίλλον· και του γε της υπ' αυτόν εκκλησίας άστεος αυθις τα προσόντα παντοίως καλά, ώστε καν μόνα δητ' ίσως κινήται ταυτα την βασιλείαν μου προς το μεταποιηται και προιδάσαι, την τοιαύτην υπ' αυτόν άγιωτάτην εκκλησίαν, εις κρείττω τινά και ύψηλοτέραν κατάστασιν και άξίαν και βαθμόν υπερκείμενον καν ει μήπω πρότερον ώ: ειρηται τοιαυτα παραπλήτιζ και γεγένητο και νε νόμιστο γίγνεσθαι και ταυτ' ίσως ήπερ εφην, ίκανώς αν ειχεν άφορμήν τε δοϋναι και υποζηναι, τον εν τούτοις τύπον και νόμον· ό δητα και παραπλήτιζ άττα ίσως ετερα πρότερον ως εοικε και ειργασται και την εν τούτοις αρχήν δέδωκεν επει δε ό τε περί τούτων βασιλείος νόμος προλαβών ως εφην επαίρει και δίδωσι και αυτα δη ταυθ' άπερ ειρηται σφόδρα κινεί, συν θεώ δ' ειρήσθη και το της ήμετέρας βασιλείας φιλόκαλον, το πλείστον εν τούτω μάλιστα συναίρεται, και ή περί τα κάλλιστα και θεοφιλη των έργων χάριτι του θεού και προμήθεια ταύτης, συνιδείν τα δένοντα και βουλεύσαι και προθυμία τε και σπουδή μάλα ενεργίως εκτελέσαι τε και περάναι· εν πάντων άρα τούτων το καινίσαι τι προς το κρείττον και προιδάσαι τα της τοιαύτης άγιωτάτης εκκλησίας Μονεμβασίας, εδοκιμάσθη τη βασιλεία μου· και τοίνυν φάνει μόν ηδη πρότερον προθεσπισατα και βνήμόν τινα των ύψηλοτέρων έχειν ταύτην δη την άγιωτάτην μητρόπολιν και τόπον τινά εκκλησίας ετέρας και τάξιν προσθεσμένης και ώσπερ ει παρελθούτης· ου μόν αλλά και μεγίστης ενορίας εξ αρχίαν τε και επισκοπας, αναλόγως διαταξάμενη και προσηκόντως· επει δε αυτα δη ταυτα και χρυσοβούλλω βεβαιωθήναι και το πιστόν λαβείν και άτρεπτον εζη ήτατο ό ανωτέρω ειρημένος ιερωτάτος της τοιαύτης άγιωτάτης εκκλησίας αρχιερεως έτοιμως τε ή βασιλεία μου και τα της τοιαύτης αίτήσεως προσεδέξατο και προς πέρας άγαγείν ηυδόκησε. και τοίνυν τον παρόντα χρυσοβούλλον λόγον αυτης απολύει· δι' ου και βούλεται συν θεώ και ευδοκεί και θεσπιζει, τον τε ως ειρηται νυν προϊστάμενον αρχιερατικώς της τοιαύτης άγιωτάτης μητρόπολεως Μονεμβασίας και τους καθεξής τον αυτης διαδεξαμένους θρόνον, επαπολαύειν της ανηκούτης τω του Σιδης θρόνω τιμής εν άπασι καθέδραις τε δηλαδή και προσκευασί τε και στάσει· γρχραίς τε και όλως τοίς εθίμοις έργοις αρχιερατικοίς και λειτουργήμασιν άπασιν· εβαρρύν τε και ειγαι και λέγεσθαι τον της τοιαύτης άγιω-

τάτης εκκλησίας εκκλησιαστικώς προϊστάμενον· και πάσης δη της Πελοποννήσου· και της εντεθεθεν τιμής προαπολαύοντα· ή δη και τοίς άλλοις ειθισται των ιερωτάτων αρχιερων τοίς ήζιωμένοις δικφόρων εξαργεύειν θεμάτων τε και χωρών· επει δε εφρασαν προστεθήναι πρότερον τη τοιαύτη άγιωτάτη μητρόπολει, και επισκοπαί αυται, ή της Κυβουρίας· ή του Ελους ή της Μαίνης· και ή του Γέοντος, προσεδαιοί μόν προηγουμένως· και προσεδράζει ταύτας αυτη και δια του παρόντος χρυσοβούλλου λόγου αυτης ή βασιλεία μου· και θεσπιζει και διατάττεται και εις τοξής υπ' αυτην είναι καθως ευρίσκονται μέχρι και ες τοννν. "Ετι μόν τοι δι' αυτω δη τούτου το φιλότιμον προσεπαύξουσα τε ταυτη και προσεπιτεινουσα, ευδοκεί και παρακελεύεται υπ' αυτην είναι, και ετέρας επισκοπας ταύτας· ήγουν την της Καρώνης· την της Μεθώνης· και την του Ζεμενου· και υποκειθήναι όμοίως και ταύτας, τη αυτη άγιωτάτη εκκλησία της Μονεμβασίας, ως και τας άλλας, ως άρα μητρόπολει αυτών και δεχεσθαι εις αρχιερείς εκ αυτών, ους αν ό εν τη ειρημένη άγιωτάτη μητρόπολει ευρισκόμενος αρχιερείς χειροτονήσαι διακρίνει· και εγκαταστήσαι επ' αυταις· πλην ει και άρτίως ευρίσκονται τινες των ειρημένων άγιωτάτων επιτόπων εις το μέρος των Λατινίων, άλλ ονν και νυν όπηνίκα θεός ευδοκήσειεν επανελθειν και ανασωθήναι αυθις ταυτας εις το μέρος της βασιλείας, υπο την τοιαύτην εστονται άγιωτάτην μητρόπολιν της Μονεμβασίας επ' άδειας τε εζει μετά του ανήκοντος αρχιερεως δικαίου, ό ταύτης δη προϊστάμενος, χειροτονείν επισκόπους εν αυταις, ως και εν ταίς δηλωθείσαις ετέραις επισκοπαίς· ούτω γάρ δη περί τούτων, και δεδοκίμακεν ή βασιλεία μου· και δια της δεδομένης ταυτη χάριτι του Χριστου περί των τοιούτων ενόμου και βείας όντως άδειας τε και εξουσίας, παρεκελεύεσθαι προηγουμένως μόν δηλαδή ως άνωτέρω ειρηται, τον τόπον έχειν της προσθεσμένης και πρό χρόνων απολομένης εκκλησίας· το Σιδης, τον ταύτης δη της άγιωτάτης μητρόπολεως Μονεμβασίας αρχιερατικώς προϊστάμενον· και της τω τοιούτω θρόνω ανηκούσης ως δεδήλωται πάντη τε και πάσης· και δια πάντων απολαύειν τιμής· ετι γε μόν και εξαργεύειν άπάσης Πελοποννήσου· ως άρα δη και τούτο δεδήλωται· προς δ' άρα τούτω και υπ' αυτόν εφειν και τας ανωτέρω διαληφθείσας επισκοπας, ως τε δηλαδή πρότερον υποταγμένας ειχε, και ως νυν επιλοιπους προσκεύρωσεν ή βασιλεία μου και κατ' όνομα πάσαι δεδήλωνται εις γάρ δη την περί τούτων άπάντων βεβαιώσιν, άτράλειαν τε και δικμονήν άτρεπτον, ώστε δια πάντος άμεταποιήτως ούτως στέργειν και μη καταβραγύ μετατραπήναι και μεταβολήν ήντινακοϋν επ' αυτοίς συμβήναι, και ό παρών χρυσοβούλλος λόγος της βασιλείας μου επεδρασεύθη και επεχρηγήθη τω τε νυν ιερωτάτω μητροπολίτη της τοιαύτης άγιωτάτης εκκλησίας Μονεμβασίας υπερτίμως και εξ αρχιπάσης Πελοποννήσου και τον τόπον του Σιδης επίχορτι, αλλά δη και τοίς μετ' αυτόν δι' ιδεζομένοις

τὸν αὐτὸν θρόνον. Ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα Ἰούνιον τῆς ἐνισταμένης.

Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχίλιο-
στοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέ-
τερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεστημίνατο κράτος

† Ἀνδρόνικος ἐν Χῶ τῷ Θῶ πιστὸς Βασι-
λεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Δούκας Ἀγ-
γελοῦ Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος. † (1)

ΠΕΡΙ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑΣ.

—ο—

Ἀγαθὴ τύχη! Ἡ Ἑλλάς θέλει ἔχει μετ' ὀλίγον ἴδια ατμόπλοια καὶ ἴδιαν ατμοπλοϊκὴν ἐταιρίαν. Εἰ καὶ βραδέως, δὲν μεψιμοιροῦμεν ὁμῶς· δὲν εἴμεθα ἐξ ἐκείνων οἵτινες δοξάζουσιν ὅτι μόνη ἡ ἀνεξαρτησία κράτους τινὸς ἀρκεῖ νὰ συνεπιφέρει διὰ μιᾶς πάντα τὰ ἀγαθὰ. Ἐξ ἐναντίας, ἀρνούμεθα τὴν πεποιθήσιν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὅτι ἡ περὶ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν λύσιν τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων πρόοδος δὲν εἶναι παντοῦ τόσῳ εὐκόλος καὶ τόσῳ ταχεῖα ὅσον ὑποθέτουσιν οἱ κατήγοροι τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τί, ἡρώτα ἐφημερίς τις ἐξονειδίζουσα τοὺς Ἕλληνας, διὰ τί δὲν συντηρεῖτε ατμόπλοια, δὲν κατασκευάζετε ὁδοὺς σιδηρᾶς, δὲν βελτιοῦτε τὰς μεθόδους τῆς καλλιέργειας, δὲν συνιστᾶτε ἐργαστᾶσια, δὲν ἐνισχύετε τὰς τέχνας; Ἰδέτε τὸ Βέλγιον· εἶναι καὶ αὐτὸ χθελινὸν βασιλεῖον· καὶ ὁμῶς ἐνῶ κέκτηται πᾶν ὅ,τι καὶ ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ λοιπὴ Εὐρώπη, ὑμεῖς στερεῖσθε καὶ τῶν συνήθων ὁδῶν.

Ἄλλ' ἡ καλὴ αὐτὴ ἐφημερίς ἐλητημόνησεν ὅτι ναι μὲν ὡς κράτος αὐτόνομον τὸ Βέλγιον εἶναι ἀρτισύστατον ὅπως καὶ ἡ Ἑλλάς· ὡς ἐπαρχία ὁμῶς ὑπαγομένη εἰς κυβερνητικὴν εὐρωπαϊκὴν, κυβερνητικὴν τάξεως, δικαιοσύνης καὶ προόδου, ὑπῆρχε πρὸ αἰώνων, ἐνῶ ἐξ ἐναντίας ἡ Ἑλλάς πρὸ αἰώνων ἐστέναζεν ὑπὸ ἐξουσίαν οὐχὶ ἀπλῶς μισοῦσαν τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ καταπνίγουσαν πᾶσαν τοιαύτην. Καὶ τί λέγομεν καταπνίγουσαν; ἡ ἐξουσία αὐτὴ ἐλεηλάτει καὶ κατέστρεφεν ἐκ συστήματος πᾶν ἄτομον, πᾶσαν πόλιν, πᾶν χωρίον τὰ ὅποια δι' ἀγῶνων καὶ θυσιῶν ἤβελον βελτιώσει τὴν ἴδιαν κατάστασιν. Μαρτυροῦσι δὲ τὸν λόγον ἡμῶν ἡ Μοσχόπολις, τὰ Ἀμπελάκια, αἱ Κυθωνίαι, ἡ Χίος, καὶ πάντες οἱ σχεδὸν οἱ ἄρχοντες, οἱ ἔμποροι, καὶ τραπέζιται τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ Βέλγιον, ὅτε ἀνεκνήρυχθη ἀνεξάρτητον, εἶχε καὶ τὰς πόλεις, καὶ τὴν γεωργίαν, καὶ τὴν βιομηχανίαν, καὶ τὰ σχολεῖα, καὶ τὰ πλοῦτη καὶ τοὺς κατοίκους του. Ἄλλ' ἡ Ἑλλάς, ὅτε ἀπέστη ὁ βασιλεὺς εἰς Ναύπλιον, ἀντὶ πόλεων εἶχε σωροὺς ἐρειπίων, ἀντὶ γεωργίας γῆν χέρσον καὶ αἱματόφυρτον, ἀντὶ βιομηχανίας χεῖρας πλήρεις τραυμάτων, ἀντὶ σχολείων ἀμάθειαν, ἀντὶ πλοῦτου γύμνωσιν, ἀντὶ κα-

(1) Σημειωτέον ὅτι ὁλόκληροι περίοδοι ἔλλείπουσιν ἀπὸ τοῦ δευτέρου τούτου ἀντιγράφου.

τοίκων ἐρημίαν. Εἰς τὸ Βέλγιον ἡ ἀνεξαρτησία εὗρε τὴν κοινωνίαν ἔχουσαν σύστασιν, δυνάμεις, καὶ ζωὴν, καὶ ἀκμάζουσαν τὴν ἰδιωτικὴν ἐνέργειαν· ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτε ἐξοκτελεύθη, κοινωνία δὲν ὑπῆρχεν, ὁλόκληρος δὲ ἡ ἰδιωτικὴ ἐνέργεια περιετρίφετο εἰς ἓν καὶ μόνον, πῶς ὁ μὴ φονευθεὶς ὑπὸ ἐχθρῆς βολῆς νὰ μὴ φονευθῆ ὑπὸ τῆς πείνης.

Ἰὸ Βέλγιον κατετεκύνετο σιδηρᾶς ὁδοὺς, καὶ τηλεγράφους ἠλεκτρικοὺς καὶ βιομηχανίαν, διότι δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἀνεγείρῃ καλύβας, οὔτε νὰ ζυμώσῃ τὸν ἄρτον του οὔτε νὰ ἐνδύσῃ τὰ γυμνά μέλη τῶν κατοίκων του. Ὅ,τι λοιπὸν ἦτο καὶ εἶναι δυνατόν εἰς τὸ Βέλγιον, ἦτο καὶ εἶναι ἀδύνατον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ὁμῶς δὲν ἐγένοντο ὀλίγα· ἡ *Συνταγματικὴ* τῶν Παρισίων, ἣτις ἐδόλεπε καὶ αὐτὴ ἕως ἄρτι τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν ἀγλήν τοῦ πάθους καὶ τῆς καταφοράς, θαυμάζει σήμερον τὴν διανοητικὴν πρόοδον τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν ἐν διαστήματι 23 ἐτῶν διπλασίαν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων αὐτῆς, εἰ καὶ ψέγει τὴν ὑπαρξίν τοῦ Τριπολεμείου ἀρότρου.

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν ἔχει δίκαιον. Ὁ Κ. Michel Chevalier, γράφων πρὸ δύο ἢ τριῶν μηνῶν εἰς τὴν *Εφημερίδα τῶν Σοφιστήσεων* περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐν Γαλλίᾳ γεωργίας, εἶπε ρητῶς ὅτι τὰ ἐν χρήτει γεωργικὰ ἐργαλεῖα, εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ προαιώνια, ἅτινα καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἐν Ἑλλάδι. Διατηροῦνται δὲ καὶ ἐκεῖ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους δι' οὓς καὶ παρ' ἡμῶν. Ἰδιοκτηταὶ γαιῶν μεγάλης ἐκτάσεως εἰσὶν ἐν Γαλλίᾳ λίαν εὐάριθμοι· ἄρα, προσθέτει ὁ συγγραφεὺς, ὅπου ἡ γῆ εἶναι μεμεριτωμένη εἰς μικρὰ τεμάχια, οἱ γαιοκτήμονες, μὴ εἰσπρίττοντες ἱκανὰ, ἀδυνατοῦσι νὰ καταβάλωσιν ὅσα δεῖ εἰς προμήθειαν γεωργικῶν ἐργαλείων, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία καὶ ἡ δαπάνη τῆς συντήσεως εἶναι πολὺ ἀνωτέρα τῆς τῶν ἐν χρήτει.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ Γαλλία αὐτὴ δὲν δύναται ἐτι ν' ἀπαλλαχθῆ τοῦ Ὀμηρικοῦ ἀρότρου, εἶναι ἡ Ἑλλάς ἀξία μομφῆς διότι τεσσαρακοντάκις σχεδὸν ὀλιγαριθμωτέρα οὕτω τῆς Γαλλίας, καὶ ἀσυγκρίτως ἀπορωτέρα, καὶ μικροτέρως ἔχουσα γαιοκτήμονας, καὶ χθές μόλις κατασταθεῖσα, δὲν ἀντήλλαξε τὰ γεωργικὰ τῆς ἐργαλεῖα πρὸς τελειότερα;

Διὰ νὰ βελτιώσῃ τὴν γεωργίαν τῆς ἡ Γαλλία ἠθέλησε νὰ συστήτῃ τραπεζᾶς γεωργικᾶς — *Banques de crédit foncier* — ἀλλὰ μόλις κατάρθωσε τὴν σύστασιν αὐτῶν τὸ 1836 ἔτος! Καὶ ὁμῶς, λέγει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς, καὶ πάλιν δὲν εὐδοκίμησαν· διότι τὰ χρήματα ἀγαπῶντα νὰ συρρέωσιν ἐκεῖ ὅπου τὰ κέρδη εἰσὶ καὶ προχειρώτερα καὶ ἀφρονώτερα, συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν κυρίως λεγομένην βιομηχανίαν.

Ὅταν λοιπὸν κράτη, ὡς ἡ Γαλλία, ὑπόκλινται εἰς δυσχερείας τοιαύτας, διὰ τί κατακρίνεται ἡ Ἑλλάς; Πᾶσα ἐπιχειρησις ἔχουσα ἀνάγκην χρηματικῶν κεφαλαίων, δύσκολος καὶ ἂν ὑπάρχουσι τὰ κεφάλαια· καὶ ἀπόδειξις, ἡ σύστασις αὐτῆς ταύ-